

Devrim Erbil'den Görsel Bir Anadolu Ezgisi

Zaman, uyur gibi sessizce kımıldıyor rüzgarın arkasında... Boşlukta sallanıyor gözlerim, bir maviye, bir yüzüne değiyor ıssız bir günün ortasında... Bir rüzgar, alıp dağıtıyor başımı ve susuyorum, kırılğan bir düş gibi unufak olmuş iç çekişlerimle... Yeryüzü çatallanıp göğe ağıyor, yutkunuyorum içimdeki sözcükleri... Kırık yeşil bahçeler... Kırık gözyaşlarımından düşen dikey inilti, yağmurun ayak izleri gibi üşüşen yeryüzüne... Vakitsiz bir gökyüzüne asılı duran bu ufukta çizgiden evlerim... Çizgiden düşler gibi duraksamadan artan ve hep beni sayıklayan dizelerinde... Bir bir tırmandım yamaçlarında, bir bir okşadım duvarların nasırlı yalnızlığını, sonsuz bir ormana dalar gibi... Ve güneş sıska bir ihtiyar gibi soludukça başucumda, zaman bölündü çoğul hecelere, geceye döndüm yüzümü, usul usul eriyen yıldızlara...

Erbil'in bu sıcak Anadolu görünümünü nedense bu dizelere büründü birdenbire... Bir türkü gibi tüm o tepeleri dolandı durdu ayaklarım... Sanatçı sanki geçmişte bir anı dondurup çocukluğuna dair bütüncül bir görünümde dolaştırıyor izleyeni... Birbiri içine sokulmuş, yakıncacık duran evlerin, isyankar ağaçların yalınkat kendine bürünmüş yalnızlığını da duyumsatarak... Sanki tüm varlıkların ilk oluşum anını anımsatırcasına, sanki onları ilkin ve sonsuzcasına var edercesine çizgisel yumaklarla görselleştirmiş. Bu çizgiler öylesine ekspresif ki; doğanın tüm evrimlerini,

zamanlı ya da zamansız bir boşlukta değişmezcesine duran tüm görünümleri duyumsatıyor. Ilık bir rüzgarın titreştirdiği ağaçları, güneşin benzini soldurduğu aşu boyalı evleri ya da bu evlerin kerpiç duvarlarındaki sıcak dokunuşları hissediyorsunuz. Huzursuz ve isyankar ağaçların sorgucu biçimleriyle, bu uzak Anadolu kasabasında dirimsel bir yaşayışı vurguladığını... Çizgisel bir ağın ardından

giderek varolmaya çalışan, varlığa direnen, oluş halindeki bir evren bu. Peki ya sessiz ve kendi içine çekilmiş bu evlerde kimler yaşar?.. Ne yaparlar bu saatte?... Sanatçı adeta, her izleyenin imgelem gücünü kışkırtacak denli gizlemiş bu sorunun yanıtını. Herkesin kendince kuracağı bir yaşamsal uğrak noktasına dönüşüyor böylece resim... Tek bir insanın bile görünür kılınmadığı, yalnızca insana ilişkin vurgular yapılarak, soyut bir mekansallığın yaratıldığı doğasal bir kesit sunuyor burada sanatçı...

Devrim Erbil'in resimlerinin ana belleği belki de bu soyut mekansallıkta düğümleniyor. Resmin strüktürünü, salt çizgilerle kurulan yatay dikey bir örgüyle ele alan sanatçı, çizgilerin içsel işlerliğiyle adeta görsel bir şebeke yaratarak, izleyicinin resmi nasıl okuması gerektiğini de imliyor. Bu çizgisel ağlar, resmin bütününde belirli bir ritmik işlerle hareket ederek, iki boyutlu ve düzlemsel bir yapılaşmanın belirtkelerine dönüştürülüyor. Sanatçının, minyatür geleneğinin kimi biçimleme ilkelerini ne denli özümlediği ve bu kalıpları ne denli modernize ettiği de belirgin biçimde algılanıyor bu resimlerde. Matrakçı Nasuh'un belgeci ve topografik doğa betimlemelerini anımsıyoruz bir an... Doğasal bir kesit, barındırdığı tüm yaşamsallıklarla dramatik bir görünüşe bürünüyor. Devrim Erbil'in Anadolu ve İstanbul görünüşlerinde sıkça başvurduğu bir yöntem bu. Belli bir coğrafi alanın, şaşmaz bir gerçeklik duygusu içinde saptanması ve görünür kılınması... Bu gerçeklik tarihselliği, mimari öğeleri ve tüm uğrak alanlarıyla, kentsel ya da kırsal bir bölgenin bütüncül bir şemasını sunuyor bizlere... Öyle ki üçboyutlu görünüşlerden ve maddesellikten ısrarla kaçınan İslam minyatürlerindeki gibi Erbil de, perspektif ve ışık gölge gibi biçimleme anlayışları yerine, aynı düzlemde konumlandırılan bir biçimler örgüsü yaratıyor. Bir anlamda biçimler eşitleniyor ve sadece tümel olanın birer parçası olarak varolabiliyor.

Sözgelimi bu çalışmada Erbil, yataylarla oluşturduğu geometrik düzlemleri, dikine ve hareketli çizgilerle keserek oldukça güçlü bir çatki (konstrüksiyon) yakalamış.

Erbil'in resimlerinde biçimler, temel varlık alanlarının yüzeye yaklaştırılmasıyla oluşturuluyor. Ancak bu düzlemsel etki, bir nakkaşın minyatürü ele alırken güttüğü kaygıların çok ötesinde, doğayla kurulan rasyonel bir ilginin yansımasıdır. Yani buradaki soyutlamacılık doğayı üçboyutlu görünüşünden kaçınarak betimlemekten öte, onu zihinsel olarak kavramanın gururuyla ayıklamak yönünde bir soyutlamadır.

Bu soyutlamacı dil, Devrim Erbil'in çalışmalarında etkisinde kaldığı sezilen ve belki de sanatçının resim dilinde ayrıcalıklı bir yere oturduğunu ileri sürebileceğimiz Piet Mondrian'ın doğa soyutlamalarına yaklaşıyor. Ağaç etütlerinden yola çıkarak, tüm nesnel ilgilerin özünü yatay ve dikey çizgilerin denkleşmiş bir biçimi olarak tanımlayan Mondrian'ın estetik yönelimleri, bu yapıtın oluşmasında önemli bir itki sağlamış olmalı kanımca... Ancak Mondrian'ın salt geometrik elemanlarla kurduğu soyut, matematiksel ilginin tersine Erbil, doğa görünüşlerini ve nesnelere çoğu zaman tam anlamıyla terketmemektedir. Bu bağlamdan bakıldığında Devrim Erbil'in resimleri çoğunca lirik bir soyut dile daha yakın durur. Salt zihinsel bir düzleme çekilmiş bir doğa bilgisi değil, doğanın içinden, doğanın trajik bilinemezçiliğine kapılan bir arayıştır Erbil'inki... Doğa ya da nesnelere soyutlanarak farklı bir biçime bürünse de, kendi nedenselliğini açığa çıkaran birer gösterge olarak varolurlar resim düzleminde... Buradaki biçimsel ilgi, yine ve sadece resimsel bir ilgi olmasına rağmen 'doğasal olan' canlı bir bellek olarak varlığını sürdürür. Aslında bir bakıma bu bellek, resmin

oluşumuna kaynaklık eden nesnelerin itkisiyle oluşturulan ve çoğunlukla ritmik bir işlerliğin bahanesi gibi algılanabilecek bir biçimselliktir. Bahanesidir, çünkü; sanatçı

kendi resimsel gramerini tüm doğa biçimlerine uygulayarak onları görünür kılar. Resmin bir anlamda, çizgi ya da yer yer renksel elemanların denkleşmiş bir plastik oluşumu olarak, kendi ritmini ve içsel işlerliğini kurduğu söylenebilir. Bu yüzden de nesnel olanın soyutlamacı bir kurguya dönüşmesinden ziyade, çizgisel olanın ya da salt resme ait bir düşünüş biçiminin nesnelleşmesi, somutlanması söz konusudur

Devrim Erbil'in resimlerinde... Yazısal bir resimsellik... Bedri Rahmi, çizgiyle yaratılan şiirsel örgüden sözeder ya, nakış tadında bir resimden; Klee'ninkiler gibi, Dufy'ninkiler gibi!.. Kimbilir, belki de buradan beslendi Devrim Erbil'in resimlerinin kökleri... Kendine özgü bir kişilik ya da geleneğin uç vermiş bir pırıltısı gibi ayrı bir yere oturdu Türk Resmi'nde....

Devrim Erbil, çizgisel bir işlerle, üçboyutlu yanılısamalı bir görünüm yerine iki boyutlu bir yapılaşma yaratırken, renksel etkiyi de neredeyse yeşil egemenliğinde monokrom bir armoniye indiriyor bu çalışmada... Renk, yine minyatürlerdeki gibi düzlemsel bir etkide vurgulanıyor. Böylece derinlik etkisine ilişkin bir kavrayış yerine, soldan sağa ya da yukarıdan aşağıya doğru okunması gereken düzlemsel bir etki ön plana çıkarılıyor. Yatay ve dikey olarak konumlandırılan bu renksel lekeler resmin yapılaşmasında oldukça önemli görünüyor. Bir yamaca ardı ardına dizilmiş duran o şirin evlerin arasında dikine konumlandırılan yeşil renk lekecikleri, biçimlerin örgenleşmesini sağlarken, genellikle koyu, siyah bir alana hapsedilen açık, beyaz lekelerle Anadolu'ya özgü görsel bir şiir yazıyor sanatçı. Resimde sözü edilen lekesele duraklar, birbiri ardına dizilmiş notalar gibi işleyen müzikal akışkanlığın es işaretleri gibi görünüyor. Bu müzikalite Erbil'in resimlerinde içten içe iz süren ve sonraki çalışmalarında da belirgin olarak gözlemlenen ritmik bir işlerliktir. Mondrian'ın '*Boogie Woogie*'de, Broadway'in müzikal kimliğini optik bir renk oyununa dönüştürmesi gibi, Devrim Erbil de Anadolu'nun içsel ezgisini görünür kılmaktadır.

Tümüyle kristalize edilmiş biçimlerin ve renk parçacıklarının türküsünü yakıyor Erbil böylece... Ve içli bir rüzgar kemiriyor karşı tepeleri yine... İssız bir uçurum oluyor gözlerim... Hırçın ve telaşlı ellerimde terliyor kelimeler... Suskun, unufak olmuş evler çiziyorum göğün yüzüne... Bir Anadolu kasabasında gün biterken, ağaçlar geceye durdu çotkan... Özlem dolu bir yalnızlığa...

Rıfat ŞAHİNER